

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА
Кафедра періодичної преси та медіаредагування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
роботи

_____ Майя НІКОЛАЄВА

«__» _____ 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ВК 09: Медіабезпека»

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 06 Журналістика

Спеціальність: 061 Журналістика

(код і назва спеціальності (тей))

Освітньо-професійна програма: Журналістика

(назва ОПП/ОНП)

ОНУ
2024

Робоча програма навчальної дисципліни «ВК 09: Медіабезпека». – Одеса: ОНУ, 2024. 15 с.

Розробник: старший викладач Василь МИЛОСЕРДНИЙ.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри періодичної преси та медіаредагування

Протокол № «__» від «__» _____ 2024 р.

В.о. завідувача кафедри _____ (Валентина МУСІЙ)
(підпис)(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено з гарантом ОПП «Журналістика»

(підпис)(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету журналістики, реклами та видавничої справи

Протокол № «__» від «__» _____ 2024 р.

Голова НМК _____ (_____)
(підпис)(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри періодичної преси та медіаредагування

Протокол № «__» від «__» _____ 202_ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис)(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри періодичної преси та медіаредагування

Протокол № __ від «__» _____ 202_ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис)(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Очна форма навчання	Заочна форма навчання
Загальна кількість кредитів – 3/0 годин 90/0 змістових модулів – 2	Галузь знань <u>06 Журналістика</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>061 Журналістика</u> (код і назва) Спеціалізації: (назва) Рівень вищої освіти: <i>перший (бакалаврський)</i>	Дисципліна <i>вільного вибору</i>	
		Рік підготовки:	
		3-й	
		Семестр	
		6-й	
		Лекції	
		16 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		60 год.	год.
		Форма підсумкового контролю: <i>залік</i>	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «Медіабезпека» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму «Журналістика».

Мета навчальної дисципліни: ознайомити здобувачів з теоретичними основами медіабезпеки та практичними аспектами забезпечення безпеки життя та професійної діяльності журналіста.

Завдання навчальної дисципліни: формування знань про безпеку професійної діяльності журналіста та вміння визначати джерела загроз інформаційній та особистій безпеці; вироблення практичних навичок безпечного формування контенту; опанування цифрової компетентності та основ протистояння небезпечній інформації, що завдає шкоди психічному та психологічному здоров'ю людини, її моралі й особистісному розвитку.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів таких компетентностей:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі соціальних комунікацій, що передбачає застосування положень і методів соціально-комунікаційних та інших наук і характеризується невизначеністю умов.

а) *загальних* — **ЗК**:

ЗК 01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 02. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 03. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 06. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 08. Здатність навчатися і оволодівати сучасними знаннями.

б) *спеціальних (фахових, предметних)* — **СК**:

СК01. Здатність застосовувати знання зі сфери соціальних комунікацій у своїй професійній діяльності.

СК 03. Здатність створювати медіапродукт.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПР 01. Пояснювати свої виробничі дії та операції на основі отриманих знань.

ПР 02. Застосовувати знання зі сфери предметної спеціалізації для створення інформаційного продукту чи для проведення інформаційної акції.

ПР 03. Оцінювати свій чи чужий інформаційний продукт, інформаційну акцію, що організована й проведена самостійно або разом з колегами.

ПР 04. Виконувати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел.

ПР 05. Використовувати сучасні інформаційні й комунікаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення для вирішення професійних завдань.

ПР 14. Генерувати інформаційний контент за заданою темою з використанням доступних, а також обов'язкових джерел інформації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

Знати:

– законодавчі акти та нормативні документи з питань медіабезпеки та професійної роботи журналіста;

– основні принципи формування системи медіабезпеки;

– життєво важливі інтереси особистості, суспільства та держави в інформаційній сфері;

– джерела загроз інформаційній безпеці;

– основні моделі забезпечення захисту інформації в сучасних умовах;

– методи і способи створення безпечних умов професійної роботи.

Вміти:

- аналізувати та оцінювати небезпечні ситуації, ідентифікувати небезпеку під час виконання журналістом професійних обов'язків;
- розробляти і впроваджувати систему заходів, спрямованих на збереження отриманої інформації;
- критично оцінювати та аналізувати інформацію, розпізнавати фейки та іншу недостовірну інформацію;
- протистояти маніпулятивним технологіям, пропаганді та дезінформації.;
- забезпечувати особисту, інформаційну, майнову та юридичну безпеку.

3. Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Медіабезпека як складник інформаційної безпеки

Тема 1. Медіабезпека в системі інформаційної безпеки України

Інформаційна безпека держави, організації, особи. Принципи та стратегія інформаційної безпеки. Інформаційне суспільство. Медіаграмотність і медіаосвіта. Формування в суспільстві медіакультури.

Тема 2. Типи загроз в Інтернеті

Особисті загрози та небезпечні матеріали для людей в інформаційному просторі. Дезінформація, пропаганда, фейкові новини. Маніпулятивний вплив мас-медіа. Політичні маніпуляції. Реклама як інструмент маніпуляції.

Тема 3. Мистецтво як засіб дезінформації та пропаганди.

Психологічний вплив на людей через кінематограф та інші види мистецтва. Пропаганда та стереотипи в кінематографі та шоу-бізнесі. Антиукраїнські наративи у фільмах та гумористичних шоу на російському телебаченні.

Тема 4. Протидія небезпекам в інформаційному просторі

Кіберборотьба й кіберзахист як ключові елементи гібридної війни. Інформаційно-психологічні операції агресора. Фактчекінг як основа протидії пропаганді та фейкам.

Тема 5. Інформаційна безпека дітей

Інтернет-загрози для дітей. Маніпуляція свідомістю дитини. Кіберпереслідування. Кібербулінг. Причини і наслідки тролінгу. Насильницькі відео і комп'ютерні ігри. Медіабезпека дітей в умовах війни. Відповідальність батьків за поведінку дітей в соціальних мережах. Медіазалежність: причини виникнення, симптоми та наслідки.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Безпека журналіста під час виконання професійних обов'язків

Тема 6. Ризики в роботі журналіста.

Причини потрапляння журналіста у небезпечні ситуації. Оцінювання ризиків і загроз. Прогнозування ризиків перед виконанням редакційного завдання. Безпечний пошук інформації в мережі Інтернет. Інструменти для роботи з даними. Критичне оцінювання інформації. Створення якісного медіапродукту.

Тема 7. Медіабезпека під час воєнного стану

Інформаційна безпека в умовах військового конфлікту. Особливості роботи журналіста в зоні воєнного конфлікту. Воєнна цензура і самоцензура журналіста. Обмеження щодо поширення інформації під час воєнного стану.

Тема 8. Цифрова безпека журналіста.

Типи загроз цифровій безпеці. Загрози витоку персональної інформації. Захист гаджетів, комп'ютерів, облікових записів журналіста. Розпізнавання фішингу. Запобігання втраті інформації.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Медіабезпека як складник інформаційної безпеки										
Тема 1. Медіабезпека в системі інформаційної безпеки України.	8	2			6					
Тема 2. Типи загроз в Інтернеті	12	2	2		8					
Тема 3. Мистецтво як засіб дезінформації та пропаганди.	10	2	2		6					
Тема 4. Протидія небезпекам в інформаційному просторі.	12	2	2		8					
Тема 5. Інформаційна безпека дітей	12	2	2		8					
Разом	54	10	8		36					

за зм. модулем 1										
Змістовий модуль 2. Безпека журналіста під час виконання професійних обов'язків.										
Тема 6. Ризики в роботі журналіста.	12	2	2		8					
Тема 7. Медіабезпека під час воєнного стану	12	2	2		8					
Тема 8. Цифрова безпека журналіста.	12	2	2		8					
Разом за зм. модулем 2	36	6	6		24					
Усього годин	90	16	14		60					

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

6. Теми практичних занять

№ з / п	Назва теми / види завдань	Кількість годин очна / заочна
1	Тема 2. Типи загроз в Інтернеті. Основні маніпулятивні технології в ЗМІ. Принцип замовчування інформації. Демократія шуму. Стереотипізація. Спіраль мовчання. Навести приклади. Фейкові новини як інструмент використання методу дезінформації. Діпфейк. У поданих текстах визначити різновиди дезінформації: <i>fake source, fake context, click-beit</i>	2/0 год.
2	Тема 3. Мистецтво як засіб дезінформації та пропаганди. Психологічний вплив на людей через кінематограф та інші види мистецтва. Завдання: переглянути художні та документальні фільми, запропоновані викладачем. Дібрати приклади. Написати матеріал на тему: «Антиукраїнські наративи в російському кінематографі».	2 год.
3	Тема 4. Протидія небезпекам в інформаційному просторі. Протидії фейкам та дезінформації. Опанування прийомів ідентифікації фейків. Фактчекінг як один з напрямків журналістського контролю. Ознайомлення з проєктом <i>StopFake</i> . Штучний інтелект як інструмент перевірки новин.	2/0 год.

4	Тема 5. Інформаційна безпека дітей. Основні загрози для дітей у мережі Інтернет та способи захисту від небажаного контенту. Кібербулінг. Типи та психологічні портрети учасників кібербулінгу. Дібрати приклади протидії кібербулінгу. Цифрова залежність дітей: причини виникнення, симптоми та наслідки. Дібрати приклади	2/0 год.
5	Тема 6. Ризики в роботі журналіста. Особиста безпека журналіста та її складники. Оцінювання ризиків і загроз та методика запобігання. Безпечний пошук інформації в мережі Інтернет. Інструменти для роботи з даними. Психічне здоров'я журналістів в умовах війни.	2/0 год.
6	Тема 7. Медіабезпека під час воєнного стану. Зміни в роботі журналістів після повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Безпека роботи журналіста в зоні збройних конфліктів. Особливості висвітлення наслідків ворожої агресії.	2/0 год.
7	Тема 8. Цифрова безпека журналіста. Захист від втрати інформації. Способи захисту від шкідливого програмного забезпечення та атак на паролі. Загрози мобільного зв'язку. Захист сайтів. Безпечна комунікація між користувачами месенджерів і соцмережах. Етика поведінки в мережі. Фішинг як одна з найпростіших і найпопулярніших атак. Технічний та нетехнічний захист від фішингу.	2/0 год.
Усього		14/0 год.

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми / види завдань	Кількість годин оч./заоч.
1	Тема 1. Медіабезпека в системі інформаційної безпеки в Україні. Підготовка до практичного заняття, опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури. Вивчення нормативно-правової бази з медіабезпеки.	6/0 год.
2	Тема 2. Типи загроз в Інтернеті. Підготовка до практичного заняття, опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури.	8/0 год.

	Ознайомлення з онлайн-сайтами та організаціями, які поширюють медіаграмотність. Переглянути відеоуроки.	
3	Тема 3. Мистецтво як засіб дезінформації та пропаганди. Підготовка до практичного заняття, опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури. Перегляд рекомендованих кінофільмів і гумористичних програм.	6/0 год.
4	Тема 4. Протидія небезпекам в інформаційному просторі. Підготовка до практичного заняття, опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури. Підготувати журналістський матеріал на тему: «ІПСО: характер, ризики, механізми захисту».	8/0 год.
5	Тема 5. Інформаційна безпека дітей Підготовка до практичного заняття, опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури.	80/0 год.
6	Тема 6. Ризики в роботі журналіста. Підготовка до практичного заняття, опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури.	8/0 год.
7	Тема 7. Медіабезпека під час воєнного стану. Підготовка до практичного заняття, опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури.	8/0 год.
8	Тема 8. Цифрова безпека журналіста. Підготовка до практичного заняття, опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури.	8/0 год.
Усього		60/0 год.

9. Методи навчання

Методи навчання, які будуть використані у процесі проведення лекційних навчальних занять:

Словесні: проблемні лекції, пояснення;

Наочні: використання пояснювально-ілюстративного методу, візуалізація у вигляді інтерактивних презентацій.

Практичні: практичні завдання, творчі завдання, тести.

10. Форми контролю та методи оцінювання (у т. ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Методи поточного контролю: оцінювання роботи студента на практичному занятті, відповіді на теоретичне питання або виконання практичних завдань.

Методи періодичного контролю: опитування, виконання практичних завдань.

Підсумковий контроль: залік.

Критерії оцінювання результатів навчання. Результати академічної успішності студентів виставляються у вигляді оцінки за національною шкалою, 100-бальною та шкалою ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних/розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі
Добре	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але	правильно вирішив більшість розрахункових/тестових завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання

		допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки	
Задовільно		володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків
Незадовільно з можливістю повторного складання	3	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	3	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

11. Питання для поточного та періодичного контролю

1. Закони України, що регламентують інформаційну безпеку.
2. Основні загрози інформаційній безпеці України.
3. Правове забезпечення реалізації права на інформацію.
4. Загрози інформаційній безпеці людини.
5. Принципи та критерії інформаційної безпеки.
6. Стратегія інформаційної безпеки в Україні.
7. Медіаграмотність та її складники.
8. Соціальні медіа і безпека користувачів.
9. Інформаційна безпека як складник національної безпеки України.
10. Механізми захисту інформаційної безпеки України.
11. Інформаційна безпека журналіста та її види.
12. Основні джерела небезпеки в роботі журналіста.
13. Цифрова безпека журналіста.
14. Інструменти перевірки інформації.

15. Типи загроз цифровій безпеці.
16. Дезінформація та правила реагування на неї.
17. Дезінформація під час російсько-української війни.
18. Принцип замовчування інформації.
19. Правові засади в галузі медіабезпеки.
20. Медіабезпека як елемент інформаційної культури.
21. Відповідальність за порушення законодавства про інформацію.
22. Маніпулятивні технології в медіа.
23. Зберігання особливо цінної інформації.
24. Кіберборотьба й кіберзахист.
25. Кіберсталкінг і як його уникнути.
26. Безпека жінок в віртуальному середовищі.
27. Фішинг та методи протидії.
28. Інформаційно-психологічна безпека особистості, суспільства, держави.
29. Спеціальні інформаційно-психологічні операції: характер, ризики, механізми захисту.
30. Форми і засоби ведення інформаційної боротьби.
31. Основні кіберзагрози національній безпеці України.
32. Методи запобігання витоку персональної інформації.
33. Методи захисту гаджетів, комп'ютерів, облікових записів журналіста.
34. Методи запобігання втраті інформації.
35. Механізми протидії неправдивій інформації в умовах війни.
36. Поняття та види загроз інформаційній безпеці.
37. Реклама як інструмент маніпуляції.
38. Як співвідносяться категорії «небезпека» та «загроза»?
39. Фейк як технологія спотворення реальності.
40. Загрози безпеці дітей в інтернет мережі.
41. Медіазалежність та її наслідки.
42. Цифрова залежність дітей.
43. Відповідальність батьків за поведінку дітей в соціальних мережах.
44. Особливості висвітлення наслідків ворожої агресії,
45. Безпечний пошук інформації.
46. Феномен постправди.
47. Дифамація в медіа.
48. Маніпуляція свідомістю дитини.
49. Небезпека насильницькі відео і комп'ютерних ігор.
50. Кібербулінг та методи протидії.
51. Методи розпізнавання маніпуляцій у медіаконтенті.
52. Дипфейки та методи розпізнавання підробок.
53. Тролінг: причини і наслідки.
54. Інтернет-цькування та методи протидії.
55. Особиста безпека журналіста та її складники.
56. Особливості роботи журналістів під час воєнного стану.
57. Особливості роботи журналістів в зоні бойових дій.

58. Кіберпереслідування та методи протидії.
59. Методи захисту від шкідливого програмного забезпечення.
60. Безпечна комунікація між користувачами в месенджерах і соцмережах.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний та періодичний контроль		Сума балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	
50	50	100

Поточний та періодичний контроль								Сума балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль №2			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	
10	10	10	10	10	15	15	20	100

Розподіл балів за заняттями, згідно з запланованими темами, здійснюється таким чином:

Змістовий модуль 1

- T1 (лекції, усні відповіді за темами, 2 год — 3 балів, практичні, від 1 до 5 балів).
 T2 (лекції, усні відповіді за темами, 2 год, — 3 балів, практичні, від 1 до 5 балів).
 T3 (лекції, усні відповіді за темами, 2 год, — 3 балів, практичні, від 1 до 5 балів).
 T4 (лекції, усні відповіді за темами, 2 год, — 3 балів, практичні, від 1 до 3 балів).

Змістовий модуль 2

- T5 (лекції, усні відповіді за темами, 2 год — 3 балів, практичні від 1 до 5 балів).
 T6 (лекції, усні відповіді за темами, 2 год, — 3 балів, практичні від 1 до 5 балів).
 T7 (лекції, усні відповіді за темами, 2 год, — 3 балів, практичні, від 1 до 5 балів).
 T8 (лекції, усні відповіді за темами, 2 год, — 3 балів, практичні, від 1 до 5 балів).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано

85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «ВК 09: Медіабезпека».

14. Рекомендована література

Основна

1. Василик Л. Є. Медіабезпека: Навчальний посібник. Чернівці : Рута, 2015. 163 с.
2. Головка О. М. Медіабезпека людини: засади інформаційно-правової політики. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2019. 168 с.
3. Іванов В. Ф. Практична медіаосвіта: авторські уроки / В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк. Київ: Академія української преси, 2013. 447 с.
4. Медіаосвіта і медіаграмотність: підручник / за наук. ред. В. В. Різуна. — Київ : Центр вільної преси, 2012. — 352 с.
5. Почепцов Г. Сенси війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2016. 316 с.
6. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2016. 214 с.
7. Правова база української кібербезпеки: загальний огляд і аналіз. Міжнародна фундація виборчих систем в Україні, 2019. URL: <https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2019/10/IFES-Ukraine-Ukrainian-Cybersecurity-Legal-Framework-Overview-and-Analysis-2019-10-07-Ukr.pdf>

8. Романюк А. Інформаційні вкиди російсько-української війни. Рівне : РЦСП, НотаСнота, 2022. 39 с.

Додаткова

1. Кулеба Д. Війна за реальність: як перемагати у світі фейків, правд і спільнот. Київ : Книголав, 2019. 384 с.
2. Довідник безпеки журналістів.
URL: <https://www.cje.org.ua/sites/default/files/library/Dovydnyk-bezpeki-gurnalistiv.pdf>
3. Збірник документів «Безпека журналістів».
URL: <https://rm.coe.int/16806b5970>
4. Посібник з безпеки журналістів.
URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381168>

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека ОНУ імені І. І. Мечникова.
URL: <http://lib.onu.edu.ua/ua/elektronnaya-biblioteka>
2. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://odnb.odessa.ua>
3. Офіційний вебсайт факультету журналістики, реклами та видавничої справи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.
URL: <https://www.fj.onu.edu.ua>
4. Офіційний ютуб-канал факультету журналістики, реклами та видавничої справи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.
URL: https://www.youtube.com/c/FJinform_Mechnikov
5. Офіційна сторінка на фейсбуці факультету журналістики, реклами та видавничої справи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.
URL: https://www.facebook.com/JAPfaculty/?ref=pages_you_manage